

Til: Stortingets Utenriks- og forsvarskomit 

Oslo: 25.9.2015

Høringsnotat –Meld. St.29 (2014-2015)

Globalisering og handel – Muligheter og utfordringer for Norge i handelspolitikken.

Handelskampanjen har de siste årene etterlyst mer debatt rundt handels- og investeringspolitikken. Vi  nsker Stortingsmeldingen velkommen som en døråpner for en bred debatt om handel i Stortinget

Handelskampanjen ønsker å ta opp to hovedpunkt i forbindelse med denne Stortingsmeldingen.

- 1) **Både verden og Norge** vil være tryggere og med bedre forutsetninger for å oppnå stabilitet og en sosial, økonomisk og økologisk ansvarlig utvikling hvis makt, velstand, ressurser, verdiskapning og teknologi er jevnere fordelt. Norsk politikk må begrunnes, utformes og testes med det som grunnlag. Norge har både egeninteresse og solidaritetsansvar for å bidra til en slik utvikling – ikke bare ensidig fokus på handelsbalanse, eksportinteresser og norsk næringsliv ute. **Handelspolitikk og innenrikspolitik** f r stadig **tydeligere kontaktflater** ettersom handelsavtalene blir dypere og bredere (s.12). Dette innebærer at alle deler av v r innenrikspolitik må vurderes opp mot hva som forhandles i handels- og investeringsavtaler, dersom nasjonal politikk og valg fortsatt skal ha mening. Det er behov for en konsekvensutredning og reell avveining i hvert enkelt tilfelle, mellom interessene norskregistrerte selskap og norsk kapital i utlandet, og det norske samfunns og andre lands behov for å kunne styre og endre utviklingen til gode for folk, samfunn, natur og samfunnsberedskap og trygghet.
- 2) **Demokrati er mye mer enn å stemme ved valg**. Demokrati betyr også å kunne stemme for å endre samfunnsutviklingen. De nye handels- og investeringsavtalene er dramatisk mye dypere og bredere – de har som mål å fjerne muligheten til å velge andre m ter å organisere v re samfunn på. TISA-avtalens skralle- frys og negativ listing, BITs-modellens privatiserte Investor-stat tvisteløsninger, og TTIP-avtalens Koordineringsledd mellom USA og EU på byr kratniv , undergraver og svekker alle v re demokratiske samfunnsinstitusjoner hvis de blir vedtatt i henhold til det som står i meldingen, og de lekkasjene som til nå har kommet offentligheten i hende.

Meld.St.29 (2014-2015) om globalisering og handel er det spesielt tre observasjoner vi gjør oss i lys av ovennevnte prioriteringer. Innenfor disse tre er det mange eksempel som det ikke er rom for i dette skriv eller den korte høringen i komiteen. Handelskampanjen kommer med klare anbefalinger som kan ivareta en mer forsvarlig demokratisk og åpen håndtering av dilemma innen politikfeltet globalisering – handel og innenrikspolitik

For det første legger regjeringen opp til å be om svært omfattende mandater til å forhandle og undertegne avtaler. Det gjelder nå avtaler som i mye større grad enn det multilaterale WTO, binder kommende regjeringer til tidligere regjeringers politikk, og som svekker v rt rettssystem, og andre folkerettslige avtaler innen menneskerettigheter, ILO, UNCED, Basel-konvensjonen med flere. Vi minner om at den amerikanske kongressen og det europeiske parlamentet har vært inkludert underveis i forhandlinger om handelsavtaler.

For det andre, i tekstene står det mye om avveining og hensyn som skal tas med tanke på nødvendig innenrikspolitik innen sysselsetting, velferd, miljø, forbrukertrygghet og personvern, sikkerhet og beredskap, og norsk solidarisk utviklings/bistandspolitik. Men i handlingspunktene til regjeringen er eksportinteressene og handelsbalansen omtrent enerådende. Avveiningen at Norge også er et marked for

HANDELSKAMPANJEN

utenlandske selskaper har liten eller ingen plass, det samme gjelder virkemidler som kan være nødvendig i et grønt skifte. Et slikt skifte vil kreve politikk, ikke at Norge ensidig binder seg til én modell – eksportkonkurransesmodellen.

For det tredje – vi ser nå et utenrikspolitisk taktskifte i retning rene økonomiske egeninteresser. Regjeringen innfører moteordet «Økonomisk diplomati». Statlig økonomisk diplomati er vanligvis brukt om hele spekteret av økonomiske virkemidler som et land bruker for å fremme egne økonomiske interesser i utlandet. Eller som Utenriksstatsråd Brende sa i sin første redegjørelse for Stortinget (mars 2014) «Utenriktjenesten skal fremme norske næringsinteresser». I Boks 10.1. listes opp rekken av virkemidler. Her er egeninteressene rådende. Når det gjelder støtte til norsk næringsliv i utviklingsland og handelsrelatert bistand, er det antatt at utviklingsland vil dra nytte av tiltakene ved at Norge forfølger økonomiske egeninteresser. Det antas en vann-vann situasjon, for norsk næringsliv og de utviklingsland som norsk registrert næringsliv retter seg mot. Faktum er imidlertid at ren frihandel tjener sjeldent de fattigste, og som Natosjefen J. Stoltenberg sa i tale samme dag, at globaliseringen "stiller oss overfor to av vår tids kanskje største og mest alvorlige utfordringer, økende ulikhet og økende utslipp av klimagasser.» Da trenger også befolkningen i utviklingsland politisk handlingsrom til å velge retning og virkemidler. I et helhetlig og langsiktig perspektiv vil det også kunne være i Norges interesse.

Handelskampanjen anmoder våre folkevalgte på Stortinget til:

- Å fremme forslag om handelspolitisk redegjørelse i Stortinget.
- Sikre konsekvensutredning av konsekvenser for norsk innenrikspolitikk ved planer om inngåelse av nye avtaler (TISA, BITs og nye FTA). Det må inkludere blant annet mulighet for framtidige folkevalgte å gjøre om tidligere regjeringers og Stortings avreguleringer, påvirkning av den kommunale autonomi, påvirkning av forbrukertrygghet og personvern, skjerpning av AMLs anledning til å begrense innleie og midlertidighet i arbeidslivet, og målrettet grønt skifte i økonomien.
- Stortingsbehandling av norsk deltakelse og mandatet for TISA-forhandlingene. Stortinget må stille helt åpent om eventuell norsk uttrekking fra forhandlingene, i tråd med vurderingene til Uruguay og Paraguay.
- Utredning av de demokratiske konsekvensene av TTIPs Koordineringsledd ved at USA får en arm inn i EUs beslutninger, som igjen kan påvirke hva som kommer til Norge via EØS-avtalen.
- Å IKKE la regjeringen få så vide fullmakter som det legges opp til i Meld.St.29 (2014-2015) til å forhandle og innskrenke det politiske handlingsrom.
- Å avvise en ensidig fokus på norsk økonomisk diplomati, forstått som at norsk utenriktjeneste skal være innrettet for å sikre norske kortsiktige egeninteresser, og særinteressene i næringslivet og finansnæringen, fram for et langsiktig freds- miljø- og utviklingsdiplomati.
- Å gjennomføre en særskilt behandling av regjeringens mandat til modell for Bilaterale investeringsavtaler (BITs), og hver eneste BIT regjeringen foreslår å forhandle med land/region.
- Investor-stat tvisteløsning (ISDS) må ikke forekomme. Norge må også gjennom EØS og WTO reservere seg mot at ISDS i TTIP (mellom EU og USA) skal kunne gjøres gjeldende for Norge. Nasjonale rettsystem dekker helheten (inkludert andre folkerettslige forpliktelser) mellom demokratiske stater. For stater som ikke er rettsstater, eller land under utvikling, er det ikke ansvarlig å hindre befolkningen i disse land en rettmessig anledning til å bedre politikken for å bedre sine levekår, uten å måtte betale erstatning til norskregistrerte selskap.
- En konkret endring i norsk politikk som vi vil gjøre Stortinget oppmerksom på, er at regjeringen mener eksportrestriksjoner skal utvikles gjennom nye avtaler. Handelskampanjen advarer mot dette. Det har aldri vært norske posisjoner i WTO at eksportrestriksjoner skal fjernes, men kravene har nå kommet inn i ulike handelspolitiske fora uten debatt i Stortinget.

Krav om å fjerne eksportrestriksjoner vil hindre ressursrike land å bli fanget i råvarefella. Norge har ressursrikdom felles med mange utviklingsland. Det er nettopp eksportrestriksjoner og ytelseskrav til

HANDELSKAMPANJEN

utenlandske investorer som gjorde at vi kom ut av råvarefella. Det samme behov vil ressursrike utviklingsland ha.

- Eksportrestriksjoner kan også være avgjørende for at land kan ivareta matsikkerhet og stabilitet nasjonalt. Det er ikke rasjonelt eller ansvarlig at land blir tvunget til å selge egen produksjon på utenlandske markeder fordi andre forbrukere eller kjøttprodusenter har bedre kjøpekraft, dersom det er fare for at egen befolknings rett til mat er truet.

Handelskampanjen står til rådighet for Utenriks- og forsvarskomiteen for ytterligere spørsmål og presiseringer, og eksempler knyttet til dette viktige temaområder for norsk politikk nasjonalt og i verden.

Med vennlig hilsen
Handelskampanjen

Heidi Lundeberg

Helene Bank